

УДК 341.3

Плевако І. Г., к.і.н., доцент, Захарець Є. М., студентка (Національний університет «Острозька академія»)

ПРИКОРДОННІ КОНФЛІКТИ В ЛАТИНСЬКІЙ АМЕРИЦІ: ПРИЧИНИ І ШЛЯХИ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Країни Латинської Америки у порівнянні з іншими регіонами світу щодо конфліктогенності вважаються відносно мирними, зокрема, що стосується організації міждержавних стосунків і врегулювання конфліктів з початку ХХ століття. Нині це 33 незалежні держави з населенням 600 млн. чоловік.

Більшість латиноамериканських країн після здобуття незалежності від піренейських метрополій досить повільно набувала ознак суверенних держав. Це стосується як формування стабільних і дієздатних політичних інституцій, так і точного встановлення територіальних кордонів [1]. І якщо в колоніальний період розмежування кордонів не викликало особливих питань, то після здобуття країнами незалежності воно перетворилось на одну з ключових проблем.

Метою дослідження є аналіз причин прикордонних конфліктів в країнах Латинської Америки та узагальнення способів їх вирішення.

Конфліктогенний потенціал Латинської Америки доцільно розглядати в межах трьох її великих геополітичних субрегіонів – Андського, Амазонського й Ла-Платського. Протягом останніх двох століть тут неодноразово спалахували територіальні спори, що призводило до міждержавних конфліктів, причини яких боротьба за контроль над узбережжям Тихого й Атлантичного океанів та природними ресурсами континентального шельфу [2].

Лінії розмежувань у колишніх іспанських та португальських колоніях часто проводили «на око», юридичні та фактичні кордони могли не збігатися. Цю проблему було перенесено на відносини вже між незалежними державами Латинської Америки, коли вперше застосували юридичний принцип *uti possidetis juris*: держави отримали право утримувати те, що належало колонії попереднику. Успадковані адміністративні кордони іспанської та португальської колоніальних імперій були перетворені у міждержавні кордони в регіоні, з якими часто з економічних міркувань не погоджувались новостворені країни.

У цьому контексті яскравим прикладом територіальних конфліктів у регіоні, коріння якого сягає ХІХ століття, є взаємини між Аргентиною і Бразилією. Після здобуття незалежності між обома країнами продовжились суперечності, які мали місце у колоніальну добу між Іспанією і Португалією.

Здебільшого йшлося про контроль за стратегічну територію, відому як «Східний Берег» ріки Ла-Плата, яка з 1822 року відвойована Португалією в Іспанської метрополії і увійшла до Бразильської імперії як провінція Сісплатіна. У 1825 році за сприяння Аргентини, провінція оголосила незалежність, що спричинило війну між Об'єднаними провінціями та Бразилією, що безрезультатно тривала декілька років і завершилась підписанням 1828 р. Монтевідейського договору. Угода встановила незалежність «Східного Берега», що отримав назву Східна Республіка Уругвай, однак це не усунуло суперечок між Бразилією та Аргентиною [1].

Проте найкривавішим конфліктом XIX століття в Латинській Америці стала Парагвайська війна 1864–1870 років або війна Потрійного Альянсу, де протистояли з одного боку Парагвай, а з іншого об'єднання країн Аргентини, Бразилії та Уругваю. Країни Потрійного Альянсу намагались здобути контроль над стратегічним регіоном ріки Ла-Плата. Результатом війни став повний розгром Парагваю, що перетворився на одну з найвідсталіших країн регіону. З іншого боку, у Бразилії війна підняла армію на ключові позиції, що спричинило шалені темпи зростання державного боргу та згодом призвело до падіння в країні монархії. Аргентина, внаслідок конфлікту, модернізувала промисловість, а Уругвай – майже повністю звільнився від бразильського та аргентинського втручання у свою внутрішню політику [3].

На рубежі XIX–XX ст. в південній Америці склались відносно хороші передумови для мирного розвитку міждержавних відносин. Втім на континенті й досі залишалась нерозв'язаною ціла низка територіальних конфліктів. Лише Бразилії, завдяки умілій політиці міністра закордонних справ барона фон Ріо Бранко (1901–1912), вдалося мирно врегулювати зі своїми сусідами відкриті територіальні питання вздовж всієї лінії кордону.

У XX ст. у Південній Америці лише зрідка виникали масштабні збройні конфлікти, кожен з яких мав характер територіального спору. Сюди належать Чакська війна між Болівією і Парагваєм (1931–1935), Летисійський конфлікт між Перу і Колумбією (1932), а також війни між Перу і Еквадором (1939–1941; 1981; 1995) [1].

Причини сучасних прикордонних конфліктних ситуацій в Латинській Америці сягають своїм корінням історичного минулого. До них відносяться суперечки між Колумбією і Нікарагуа через низку островів у Карибському морі; між Венесуелою та Гайаною щодо регіону останньої – Ессекібо. Болівія знову почала домагатися повернення їй виходу до Тихого океану, що був втрачений за Договором про мир і дружбу з Чилі від 20 жовтня 1904 р., а Венесуела пред'являти територіальні претензії Колумбії.

Але поряд із традиційними конфліктогенними чинниками останнім часом дедалі більше почав даватися взнаки так званий „лівий тренд”,

помножений на феномен «індіанського ренесансу» в політиці Аргентини і Бразилії, Болівії і Венесуели, Еквадору й Парагваю.

Водночас на початку 1990 років серед країн Латинської Америки склалась тенденція до «згладжування» колишніх суперечностей, що проявилась у появі «Південноамериканського спільного ринку» – МЕРКОСУР, що створили Бразилія, Аргентина, Уругвай і Парагвай. 17 червня 2006 р. до нього приєдналася Венесуела, а Болівія, Еквадор, Колумбія, Перу й Чилі є асоційованими членами.

Відправною точкою політичного зближення Латиноамериканських держав стала поразка аргентинської військової хунти генерал-лейтенанта Гальтієрі у війні з Великою Британією за Фолклендські острови у 1982 році. Підтримка офіційного Буенос-Айреса майже всіма латиноамериканськими державами, передусім Бразилією, посилили почуття солідарності латиноамериканців та їхній «регіональний націоналізм». Бразилія в цьому сенсі не становила винятку й почала виявляти більший інтерес до співробітництва зі своїми найближчими сусідами [4].

В сучасних доктринах та концепціях національної безпеки Аргентина і Бразилія вже не розглядають одна одну в якості потенційних супротивників, тому протягом 1996–2003 рр. Бразилія істотно скоротила військове угруповання на кордоні з Аргентиною.

Отже, причини прикордонних конфліктів між країнами Латинської Америки закладені історичним минулим та крилися в прагненні провідних держав регіону контролювати узбережжя Тихого і Атлантичного океанів та багаті на природні ресурси землі. Проте на початку XXI століття Латинська Америка перестала бути генератором напруженості, оскільки країни перейшли від суперництва і конфронтації до макрорегіональної системи співробітництва, створюючи організації економічної і політичної інтеграції.

1. Поліщук К. Міждержавні конфлікти у Південній Америці : причини, еволюція, стратегії врегулювання / К. Поліщук // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. – 2012. – Вип. 30. – С. 53–67. **2.** Старостина Е. А. Приграничные споры : причины возникновения, пути разрешения / А. Е. Старостина // Латинская Америка. – 2005. – № 10. – С. 25 – 30. **3.** Війна Потрійного альянсу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>. **4.** Головченко В. І. Конфліктогенність міжнародних відносин у Латинській Америці : історія і сучасність / В. І. Головченко // Актуальні проблеми міжнародних відносин : Збірник наукових праць. – К. : Київський національний університет імені Тараса Шевченка Інститут міжнародних відносин, 2011. – Вип. 101. – Ч. 1. – 204 с.